

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Plein 2
2511 CR Den Haag

Afschrift aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA Den Haag

Datum 30 maart 2007
Ons kenmerk DMO/DB2007007535
Onderwerp Helikopterproject NH-90

Met mijn brief van 12 februari 2007 (Kamerstuk 25 928 nr. 21) heb ik u geïnformeerd over de ontwikkelingen rond het helikopterproject NH-90. Ik heb daarbij toegezegd u nader te informeren na ontvangst van de bijgestelde productieplanning van de hoofdaannemer, *NATO Helicopter Industries* (NHIndustries). Hierbij voldoe ik aan deze toezegging. De antwoorden op de op 8 januari jl. ingediende schriftelijke vragen van de vaste commissie voor Defensie over de zesde jaarrapportage (Kamerstuk 25 928 nr. 20) worden u separaat aangeboden. Deze antwoorden zijn mede gebaseerd op de onderstaande informatie.

Naar aanleiding van mijn bezoek aan NHIndustries in Aix-en-Provence op 2 februari jl. heeft NHIndustries een grote inspanning geleverd om een nieuwe, goed onderbouwde productieplanning voor de aflevering van de Franse, Italiaanse, Nederlandse en Noorse *Nato Frigate Helicopter* (NFH) te kunnen laten zien. Op 6 en 7 maart jl. is het NH-90 *Steering Committee* (SC) bijeen geweest van NAHEMO, de organisatie van landen die bij de ontwikkeling van de NH-90 zijn betrokken. NAHEMO bestaat uit enerzijds het *Steering Committee* en anderzijds het multinationale agentschap NAHEMA dat formeel de contractpartner van NHIndustries is.

Aan de vergadering van het SC hebben vertegenwoordigers van Duitsland, Frankrijk, Italië, Portugal, België (waarnemer) en Nederland (voorzitter), en van NHIndustries deelgenomen.

Defensie

NHIndustries heeft de nieuwe NFH-planning echter pas een halve dag vóór de SC-bijeenkomst overhandigd, waarop het SC de nieuwe planning alleen ter kennisgeving heeft aangenomen.

De nieuwe planning laat zien dat bij alle NFH-leveringen sprake is van aanzienlijke vertragingen. Frankrijk, Italië, Nederland en Noorwegen zouden hun eerste NFH pas in 2009 geleverd krijgen. De eerste Nederlandse NH-90 zou nu pas in juli 2009 gereed zijn voor aflevering. Dit is een aanvullende vertraging van vijftien maanden ten opzichte van de leveringsdatum van april 2008 waar Defensie eind vorig jaar nog van uitging, en het betekent negen tot elf maanden extra vertraging ten opzichte van de vier tot zes maanden die tijdens mijn gesprek met NHIndustries van 2 februari jl. is genoemd. In het voorstel zullen aan Nederland in de komende jaren achtereenvolgens twee (2009), vier (2010), vijf (2011), vijf (2012) en vier (2013) helikopters door NHIndustries worden geleverd.

Teneinde zekerheid te krijgen over de onderbouwing van de planning, heeft het SC aan NAHEMA en de deelnemende landen gevraagd deze planning grondig te analyseren. Het SC heeft tot onderstaand stappenplan besloten:

1. NAHEMA zal voor 26 maart a.s. een analyse van de aangeboden nieuwe NFH *Master Schedule* (planning) uitvoeren;
2. NAHEMA zal samen met deskundigen uit de deelnemende landen een audit uitvoeren bij NHIndustries en de partnerindustrieën met als doel de onderbouwing van de planning te toetsen;
3. De resultaten van de analyse en de audit worden op 3 april besproken tijdens een speciale vergadering van de programmamanagers;
4. De landen dienen uiterlijk tijdens de volgende vergadering van het *Joint Executive Committee* (JEC) van mei 2007 alle nationale gevolgen, dat wil zeggen die voor de eigen organisatie, in kaart te hebben gebracht;
5. Het JEC dient op basis van de vorige stappen een voorstel voor de verdere aanpak uit te werken en aan te bieden aan het SC voor de eerstvolgende SC-vergadering die geagendeerd staat voor 18 juni 2007.

Op basis van een eerste globale analyse tijdens de SC-vergadering achtten de landen de planning nog onvoldoende duidelijk. Ten eerste zijn weliswaar in de nieuwe planning de

Defensie

verschillende technische risico's opgesomd en zichtbaar gemaakt, maar verzuimd is dit tevens voor de managementrisico's te doen.

Ten tweede is nog niet duidelijk of de onderlinge samenwerking tussen de partnerindustrieën in voldoende mate door NHIndustries wordt beheerst. Een integrale aanpak door NHIndustries en de partnerindustrieën is namelijk van groot belang om de planning als managementinstrument te kunnen gebruiken voor een succesvolle uitvoering van de productie en levering van de NH-90.

Tenslotte is uit de planning niet op te maken of de industrie inmiddels prioriteit geeft aan de activiteiten voor de NFH's van de deelnemende landen, zoals toegezegd tijdens mijn bezoek aan NHIndustries in Aix-en Provence. Bij de deelnemende landen bestaat namelijk de indruk dat de industrie nog veel aandacht geeft aan de helikopters voor exportlanden. Een verdere analyse moet duidelijk maken of het mogelijk is de vertraging te reduceren door de prioriteiten anders te leggen.

De aangekondigde extra vertraging heeft meerdere oorzaken. Zoals ook uiteengezet in de zesde jaarrapportage liggen deze op het vlak van de integratie van enkele missiesystemen, het gewicht van de helikopter en het daarmee samenhangende kwalificatieprogramma. Verder dient het hoofdlandingsgestel te worden gemodificeerd om te voldoen aan de operationele eis voor landingen op schepen. Tijdens beproevingen is bij een incident aan boord van een Duits fregat gebleken dat een onderdeel van het hoofdlandingsgestel niet bestand was tegen de opgetreden krachten. Afhankelijk van de te kiezen technische oplossingsrichtingen op bovengenoemde gebieden brengen deze oplossingsrichtingen, in deze fase van het project, risico's met zich mee voor de oplevering van de NFH's.

Bij Defensie in Nederland hebben vertegenwoordigers van het project NH-90, de Defensie Materieelorganisatie, de Defensiestaf, het Commando zeestrijdkrachten, het Commando luchstrijdkrachten en het op te richten Defensie Helikopter Commando inmiddels een onderzoek gestart naar de mogelijke gevolgen van de nieuwe planning. Dit onderzoek zal nog enige tijd in beslag nemen. Ik laat verder bezien in hoeverre maatregelen kunnen worden genomen om de gevolgen te beperken. Ik acht het onder meer van groot belang dat de vertraging van de NH-90 de motivatie van het personeel bij de verschillende defensie-onderdelen niet negatief zal beïnvloeden.

Defensie

Hoewel ik absoluut niet tevreden ben over de door NHIndustries aangekondigde extra vertraging van de NFH, ben ik mij ervan bewust dat zowel het internationale helikopterproject NH-90 als Defensie gebaat is bij een reële en beheersbare planning. Indien na het doorlopen van het stappenplan van de SC het vertrouwen bestaat dat de industrie er alles aan heeft gedaan de vertraging tot het minimum te beperken, zal deze planning kunnen dienen als vertrekpunt voor de noodzakelijke contractuele afwikkeling. Ik ben voornemens de Kamer bij de volgende jaarrapportage hierover verder te informeren. Tot die tijd zullen NAHEMA en NHIndustries maandelijks rapporteren over de actuele situatie en over oplossingsstrategieën voor technische problemen. Een eerste rapportage heb ik op 19 maart jl. van NHIndustries ontvangen.

DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE